

Barnevernsarbeideres barneperspektiv og praksiser i møte med barn og unge i vanskelige livssituasjoner

Artikkelen er tidligere publisert i Norges Barnevern nr. 1/2004 og gjengis her med tillatelse fra forfatteren og tidsskriftet Norges Barnevern. Denne versjonen er revidert i mars 2010.

Barnevernets mandat er som kjent å sørge for hjelp og omsorg i rett tid til barn og unge i vanskelige livssituasjoner. Når barnevernsarbeideren mottar en bekymringsmelding for et barn, eller en forespørsel om hjelp, vil hun vanligvis gjøre en undersøkelse for å skaffe tilveie opplysninger som skal gi grunnlag for beslutninger i saken. Selv om lov om barneverntjenester (1992) vil være retningsgivende i denne prosessen, vil barnevernsarbeideres undersøkelser og beslutninger i slike saker også være influert av blant annet deres oppgave- og rolleforståelse, deres kunnskapsmessige referanserammer, praktiske kompetanse og verdisyn. Barnevernsarbeidernes barneperspektiv kan for eksempel få betydning for møtet med det konkrete barnet i en sak, og få innvirkning på hvorvidt barnet inkluderes som aktør og premissleverandør for beslutningene.

Begrepet barneperspektiv

Begrepet barneperspektiv kan forstås på flere måter. Vanligvis vil kanskje begrepet gi assosiasjoner til barns egne fortellinger. Dersom man ønsker å få nærmere innsyn i barnets eget perspektiv, kan man bli stilt overfor spørsmålet om hvordan man kan få tak på barns perspektiver, samt spørsmålet om voksne er i stand til å sette seg inn i barnets tanker og oppfatninger (jfr. Bo og Gel 2003). Lovverket som barnevernsarbeiderne manøvrerer etter, inneholder bestemmelser om barns rettigheter og vil utfordre barnevernsarbeidere i forhold til disse to spørsmålene. I denne sammenheng kan barnevernsarbeideres barneperspektiv (barnesyn, hvordan man oppfatter barn) få betydning. For eksempel fremstiller James, Jenks og Prout (1999) barn som sosiale aktører som bidrar aktivt i sine omgivelser og i utviklingen av seg selv. De forstår barn som personer med en viss kompetanse som er i stand til å forstå og reflektere over sin situasjon. Som kontrast til denne oppfatningen av barn, har eldre utviklingspsykologi fremstilt barn som asosiale og umodne individer (jfr. Sommer 2004). Den nye barndomspsykologien (jfr. Sommer 2004) har bidratt med nye kunnskaper om barn som er mer

i tråd med James, Jenk og Prout sin oppfatning, enn de synspunkter vi møter i eldre utviklingspsykologi. Sommer (2004) fremhever også kontekstens betydning for barns utvikling. Vår oppfatning av barn vil kunne ha avgjørende betydning for hvordan vi inkluderer barn i prosesser, søker deres perspektiver, eller om vi har tiltro til det barn forteller. Begrepet barneperspektiv kan også knyttes til voksnes oppfatning av hva som er «barnets beste». Ulike typer litteratur og ulike aktører, kan legge til grunn ulike forståelser av hva et barn er, hva det er i stand til å mestre, eller hva som vil være «barnets beste». Det kan med andre ord være nyttig å være klar over distinksjonen mellom barnets perspektiv og voksnes barneperspektiv.

Rammer for barnevernets undersøkelser

Barnevernsarbeiderens yrkesutøvelse foregår i en kompleks kontekst. Midjo (1997) beskriver hvordan barnevernsarbeideren vil måtte manøvrere i skjæringspunktet mellom både samfunn, familie og barndom. De skal på den ene siden tjene samfunnets interesser ved å kontrollere individer, for eksempel barns atferd, eller foreldres omsorg og oppfølging av barn, samtidig som de skal tjene barnet og/eller foreldrene, ved å bidra med relevant bistand. Gjennom lover, regler, økonomiske tildelinger, strukturelle rammer og utdanning av barnevernets ansatte, legger myndighetene føringer for praksisen i barnevernet. Konteksten for barnevernets undersøkelser av bekymringsmeldinger fra ulike offentlige instanser eller private personer, eller forespørsler om hjelp fra foreldre og barn, er det offentlige byråkratiske administrasjonssystem. Det er de kommunale barneverntjenestene som har ansvar for å undersøke bekymringsmeldinger og gjøre beslutninger i slike saker. Kommunene kan ha ulike måter å gå frem på i arbeidet med slike saker.

For å kunne sette i verk mest mulig treffsikker hjelp, må barnevernsarbeideren skaffe seg kunnskap om barnets situasjon og hjelpebehov. Hun må ta stilling til hva slags informasjon hun vil innhente og hvem som skal være informanter. Foreldrene er selvsikre samarbeidspart og informanter i slike saker. Barnevernsarbeideren må også ta stilling til om barnet skal inkluderes som samarbeidspart og informant i undersøkelsesprosessen, hvor stor plass barnets fortelling skal ha i saksfremstillingen, og

hvorvidt barnets fortelling skal utgjøre et grunnlag for beslutningene i saken. Barnevernsarbeideren vil stå overfor noen utfordringer dersom foreldre ikke er innstilt på å samarbeide med barnevernet, eller velvillig innstilt til å la barnet bli involvert i samtaler med barnevernsarbeideren (jfr. Havnen, Christiansen og Havik 1998, Husby 2000). Det kan imidlertid være grunn til å spørre om barnevernsarbeidere vanligvis oppfatter barn som sentrale samarbeidsparter i forbindelse med undersøkelsesprosessen i saker, som ikke bare vil berøre barnet, men også vil kunne være avgjørende for dets fremtidige liv.

Hva vet vi om barnevernsarbeideres praksis i møte med konkrete barn i vanskelige livssituasjoner? I hvor stor grad forholder barnevernsarbeiderne seg direkte til barna i den enkelte barnevernssak? Hvilke arbeidsmåter bruker de i kontakten/samtalene med barn? Hva er formålet med samtaler med barna? Hvilke forutsetninger må være tilstede for at barnevernsarbeideren skal kunne hjelpe barn som står i vanskelige livssituasjoner, bl.a. til å formidle historier om sitt hverdagsliv, skape trygghet og gi vern og mentalhygienisk hjelp. Hva kreves for å kunne ta barnets perspektiv, og er det mulig å få innsyn i hvordan barn forstår seg selv og sine omgivelser?

I denne artikkelen vil jeg forsøke å oppsummere en del kunnskap som er tilgjengelig når det gjelder noen av disse spørsmålene. Jeg vil videre i) se nærmere på hvilke muligheter barn som kommer i kontakt med barnevernet har til å komme frem med sine egne fortellinger, og ii) drøfte hvorvidt juridiske føringer og barnevernsarbeiderens barneperspektiv kan ha betydning for møte med barn i vanskelige livssituasjoner.

Hva vet vi om barnevernsarbeideres praksiser overfor barn i meldings- og undersøkelsessaker? Noen studier

Havnen, Christiansen og Havik (1998) fant i sin undersøkelse ved fire bydeler i Bergen at barnet var involvert i kun 30 av 90 undersøkelsessaker. Når barnet var involvert handlet det om fellessamtaler med både barnet og foreldrene til stede. Kun i to saker hadde barnevernet samtale med barnet uten at foreldrene var til stede. Oppedals (1997) undersøkelse av 245 midlertidige tvangsvedtak som ble sendt til fylkesnemdene for godkjenning i første halvdel av 1994, fant at dokumentene i liten grad inneholdt en mer utførlig beskrivelse av barnet. Barnets situasjon ble belyst relativt sparsomt i vedtaksdokumentene. I relativt få av sakene var det opplysninger om at man arbeidet med barnets reaksjoner på den akutte

situasjonen og kriseplasseringen. I 67 % av sakene var ikke alternative plasseringsmuligheter eller flyttebelastningen spesielt vurdert. I 46 % av sakene var verken besøk eller telefonkontakt med barnet i løpet av første uke etter akuttvedtak, registrert i dokumentene. Oppedal konkluderte med at totalt viser resultatene at barnets akutte reaksjoner blir gitt liten oppmerksomhet fra barnevernets side, i arbeidet med sakene etter akuttvedtak. Undersøkelsen gir også et bilde på hvorvidt barnas stemme kommer frem ved akuttvedtak i barnevernet. For barn i alderen 0-6 år er det i 92,4 % av tilfellene ingen opplysninger som antyder at barnet har fått si sin mening i saken. For aldersgruppen 7-11 år er det i 65,4 % av tilfellene ingen opplysninger om barnets mening i saken. For aldersgruppen 12-14 år har 50,9 % fått sin mening registrert. For aldersgruppen 15-18 år har 53 % fått registrert sin mening. Oppedal konkluderer med at når det i en stor del av vedtakene ikke er notert hva barnet mener, tyder dette på at barnets mening ikke anses som viktig, eller er av verdi for saken. Det er imidlertid ikke nok å fatte vedtak i saker, barnevernet har også ansvar for å ivareta barna i slike sammenhenger.

Husby (2000) intervjuet 8 barnevernsarbeidere om deres kontakt med barna i konkrete barnevernsundersøkelsessaker. Hun fant at noen barnevernsarbeiderne først og fremst var opptatt av informasjonsaspektet i kontakten de hadde med barna. Noen var opptatt av å skaffe seg selv informasjon for å opplyse saken, mens andre også var opptatt av å gi informasjon om barnevernet og saken til barnet. Flere overlot til foreldrene å avgjøre hvor mye informasjon som skulle gis til barnet. Noen la vekt på at de skulle støtte og hjelpe barnet i situasjonen. Disse hadde gjennomgående flere samtaler med det enkelte barn enn de som la vekt på informasjonsaspektet. Kontakten med barnet foregikk i hovedsak gjennom samtaler med familien til stede. Barnevernsarbeiderne la vekt på at foreldrene måtte gi samtykke til samtaler med barna i sakene, og noen barnevernsarbeidere gikk inn i forhandlinger med foreldrene for å få lov til å samtale med barnet. I halvparten av sakene fikk barnas uttalelser liten innvirkning på beslutninger som barnevernsarbeideren fattet.

Havik, Hassel og Poulsson (2003) fant i sin undersøkelse av 139 saker (som omfattet 179 barn) om opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse, som ble behandlet av fylkesnemdene i Norge i 2001, at jo eldre barnet var jo oftere gikk det klart frem av nemndsvedtaket at barnet hadde fått komme frem med sin mening. 93 % av ungdommene hadde fått utalt seg

om sine ønsker, mens ingen av førskolebarna hadde fått uttale seg om sine ønsker. Barnets mening kom oftere frem i saker som ble behandlet forenklet enn i saker som ble behandlet for full nemnd. I noen av sakene fremstår barnets mening som understøttende for beslutningen, og i andre saker blir barnets mening tillagt selvstendig betydning. I de sakene der barnet har fått komme frem med sin mening, går det frem av dokumentene at nemnda tar hensyn til barnets oppfatning i saken. En av begrunnelsene kan være at mange av de eldre barna allerede hadde flyttet hjem til foreldrene da saken ble behandlet. Barnets mening ble tillagt mye større vekt i sakene hvor det ble besluttet tilbakeføring enn i sakene hvor nemnda besluttet fortsatt omsorg. Barna som ble tilbakeført var eldre, og mange av dem var klare på hva de mente.

Forskningsrapporter fra Danmark om barnevernsarbeideres praksis i barnevernsundersøkelser viser samme tendens som de norske undersøkelsene. Egelund (1997) fant i sin studie av 35 familier i to danske kommuner at saksbehandleren ikke kjente 2/3 av barna, eller kun kjente dem på en overfladisk måte. Hestbæks (1997) undersøkelse viser at sosialarbeideren eller en annen profesjonell hadde snakket med barnet minst en gang før barnet ble flyttet i 62 % av sakene. I 38 % av sakene var det ingen som hadde snakket med barnet. Sosialarbeideren hadde oftere snakket med eldre enn med yngre barn. Sosialarbeideren hadde snakket med kun 21 % av barna under seks år. 77 % av barna mellom 12 og 15 år var involvert i minst en samtale. Christensen (1998) fant i sin kvalitative studie at sosialarbeiderne ikke hadde snakket med barna de hadde flyttet. Sørensen (2001) dokumenterer i sin kvalitative studie av barnevernsarbeidet i to danske kommuner, at barnevernsarbeiderne som hovedregel ikke kjente barna gjennom direkte kontakt. Kjennskapet var indirekte basert på andre profesjonelles observasjoner av og samkvem med barnet. Uggerhøjs (2000) kvalitative studie av en familieinstitusjon som foretar foreldrevurderinger for kommunene, konkluderer med at barnas situasjon ikke blir belyst i særlig grad i de skriftlige dokumentene. Ebsen (2001) fant i sin undersøkelse av barnevernsarbeidet i fire danske kommuner at saksbehandlerne i det siste året før studien fant sted, kun hadde snakket med 25 % av barna.

Egelund og Sundell (2001) har foretatt en omfattende gjennomgang av nordiske, britiske og amerikanske forskningsrapporter om barnevernarbeideres praksis i barnevernets undersøkelser i saker. De konkluderer med at svenske undersøkelser viser samme tendens

som norske og danske, nemlig at barn og foreldre sjelden gis mulighet til å påvirke prosessen i en barnevernundersøkelse, eller fremsette forslag om beslutning. De samme tendensene ser man også i de britiske og amerikanske undersøkelsene. Imidlertid viser Sundell og Humlesjøs (1997) undersøkelse ved to distrikter i Stockholm, at det i andre halvdel av 1990-årene synes å ha blitt mer vanlig å involvere barn i undersøkelsesprosessen enn tidligere. Mens 23 % av barna ble involvert i 1990, ble 53 % involvert i 1996. Fortsatt er det mange barn som ikke blir involvert. Når barna i så liten grad blir involvert, eller synliggjøres i sine egne saker, kan dette tyde på at barnet ikke eller i begrenset omfang oppfattes som samarbeidspart i barnevernets undersøkelser i saker.

Hvorfor forholder barnevernsarbeidere seg i så liten grad direkte til barna eller deres fortellinger om egen og familiens vanskelige livssituasjon? Barnevernsarbeidere argumenterer med at de er redd for å påføre barnet ekstra belastninger, og de lar være å gå inn i samtaler med barnet når foreldrene motsetter seg dette (jfr. Havnen, Christiansen og Havik 1998, Husby 2000). Kan dette ha sammenheng med at barn forstås som umodne, skjøre og sårbare individer? Sundfær (2002) peker på at barnevernsarbeidere gjerne vil beskytte barn, men å overlate barnet til seg selv med sin fortvilelse, frustrasjoner, skam, skyldfølelse og smerter, minner lite om ivaretagelse og omsorg. Sundfær hevder at taushet omkring det barna erfarer i sitt hverdagsliv er mer skadelig for dem.

Barnets rettigheter?

De senere årene har barn fått flere rettigheter som følge av FNs barnekonvensjon av 1989. FNs barnekonvensjon er innarbeidet i norsk lovgivning. Når vi snakker om barnevernets saksbehandling, skal et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Barn kan også fra de er 15 år opptre som part i saken, og barn med atferdsvansker skal alltid regnes som part i saken (jfr. lov om barneverntjenester 1992, § 6-3). Barneverntjenesten kan kreve å få samtale med barnet i enerom (jfr. samme lov § 4-3). Paragraf 6-4 i samme lov inneholder en bestemmelse om at opplysninger så langt som mulig skal innhentes i samarbeid med den saken gjelder, eller slik at vedkommende har kjennskap til innhenting. Her blir det et spørsmål om hvem barnevernsarbeideren oppfatter at saken gjelder, foreldrene eller barnet,

eller begge parter. Loven er først og fremst opptatt av informasjonsaspektet, med den hensikt å kaste lys over saken og å gi informasjon tilbake til barnet og familien. Paragraf 4-3 som omhandler barnevernets undersøkelsesplikt sier at en undersøkelse skal gjennomføres slik at den minst mulig skader noen berørte parter, og skal ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier. I følge FNs barnekonvensjon plikter offentlige myndigheter å «ta hensyn til det «som gagnar barnet best», samt sikre barnet «vern og den omsorg som er nødvendig for hans eller hennes trivsel, idet hensyn tas til rettighetene og forpliktelsene til hans eller hennes foreldre, verger...».

Juridisk sett har barn rett til ytringsfrihet og deltakelse, og til vern og omsorg. Hva som ligger i begrepene ytringsfrihet og deltakelse, eller i begrepene vern og omsorg er ikke nødvendigvis så klart. Ytringsfrihet og deltakelse handler gjerne om å få informasjon, få anledning til å ytre seg privat og offentlig, og å bli tatt hensyn til. Både lov om barneverntjenester og barnekonvensjonen tar et forbehold når det gjelder å gi barn ytringsfrihet og deltakelse. Det overlates til de voksne å vurdere barnets modenhet før barnet involveres. Dette forutsetter grundig kjennskap til det konkrete barnet. Vern og omsorg handler om å bli beskyttet for overgrep, hjelp til å takle bekymringer osv., eller bli tatt hånd om på en måte som tilfredsstiller barnets behov. Når barnevernet gjør sitt inntog i familier, kan dette oppleves som en påkjenning og en opprivende affære både for foreldre og barn. Hvem er det som forventes å ta hånd om barnet i slike sammenhenger? Ettersom barnevernsarbeideren selv i så liten grad synes å forholde seg direkte til barna, kan det tyde på at de har en forventning om at foreldrene skal ivareta barnet i denne situasjonen. Men dersom foreldrene greier å ivareta barnet i en slik presset situasjon, er det da grunnlag for barnevernets tilstedeværelse i familien? Vil det ikke være et brudd på lov og retningslinjer å ikke sørge for informasjon til barna, eller gi barna anledning til å uttale seg?

Barnets behov?

Killen (1994) peker på viktigheten av å snakke med barna som barnevernet kommer i berøring med. Hun er opptatt av det psykologiske barnet og har en annen begrunnelse for å snakke med barn enn lovens rettighetsperspektiv. Hun mener det er viktig å kommunisere med barnet om den vanskelige situasjonen det lever i, og å hjelpe barnet gjennom en rekke ulike bearbeidingsprosesser. Barnet trenger hjelp til å få redusert indre kaos, få satt ord på følelser,

hjelp til å gjøre livet mer forståelig og forutsigbart, hjelp til å bli fratatt skyld og ansvar for situasjonen, bli synliggjort og hjelp til å mestre livssituasjonen. Hun er opptatt av at den som skal kommunisere med barnet må kunne leve seg inn i hvordan barnet har det og må kunne ivareta barnet på en måte som barnet forstår. Øvreeide (2000) hevder at det foregår alt for få samtaler med barn i utrygge situasjoner om hva de har opplevd, hva de opplever, hva som skjer og hva som skal skje. Han fremhever at det kan være stor mentalhygienisk gevinst i at alle som skal møte et barn i en vanskelig situasjon, er i stand til å gjennomføre realistiske samtaler med barnet og føre disse samtalerne inn i en sammenhengende omsorg for barnet. Killen og Øvreeide er opptatt av *omsorgen* for barnet.

Når vi vet at barnet i mange barnevernssaker lever under utrygge og kaotiske forhold forårsaket av for eksempel foreldres rusmisbruk, konflikter, psykiske problemer, omsorgsvikt, overgrep, eller lignende, blir det vanskelig å forstå hvorfor barnevernsarbeidere ikke møter barnet og forsøker å gi barnet slik hjelp som Killen og Øvreeide peker på. Dersom barnevernsarbeidere er opptatt av omsorgen for barnet, ville det da ikke være rimelig, eller en selvfølge å bruke tid på samtaler med barna som sakene omhandler? Når barnevernsarbeidere unnlater å snakke med barn i undersøkelser, og argumenterer med at en samtale ville påføre barnet ekstra belastninger (jfr. Havnen, Christiansen og Havik 1998), får jeg ikke assosiasjoner først og fremst til begrepet omsorg, men til begrepet *vern*. Jeg har lurt på om ideen om å beskytte/verne barnet i denne sammenheng, kan henge sammen med lovens oppfordring om å etterspørre barnets mening i saken. Barnevernssaker er gjerne konfliktfylte, og lojalitetskonflikter vil være et aktuelt tema. Det kan bli en belastning for barnet å skulle mene noe i slike saker. Barn har imidlertid behov for både vern og omsorg, og bør ikke barnevernsarbeidere forsøke å ivareta begge disse aspektene i møtet med barn i vanskelige livssituasjoner? Larsen (1988) peker på at yrkesrollen i barnevernet ofte har vært definert som en «behovsdekkerrolle». Det kan imidlertid være grunn til å stille spørsmål ved om barnevernsarbeidere i forvaltningsbarnevernet lever opp til denne rollen i praksis, dersom det er barnets behov man har i tankene.

Barnets erfaringer, tankeverden og kompetanse?

Barn kan sitte på informasjon som det er viktig for barneverntjenesten å få frem, både med hensyn til å skulle ivareta barnet, og som kan være relevant for

beslutningene som må tas i saken. Eide og Winger (2003) peker på at det er viktig å lytte til barn, nettopp fordi det ikke nødvendigvis er vi voksne som forvalter «sannheten» eller den «riktige tolkningen» av ulike situasjoner. Barn kan bidra med andre perspektiver enn voksne. Sandbæk (2003) fant i sin undersøkelse i Asker kommune i perioden 1992-1997, av kompetanse og risikoforhold i 10- og 13-åringers liv, at foreldre, lærere og barna selv hadde ulike vurderinger av barna som inngikk i undersøkelsen. Foreldre og lærere hadde større fokus på barnas problemer, mens barna selv kunne gi levende uttrykk for sine sterke og svake sider, gleder, sorger og nederlag. Barna gav et langt mer nyansert bilde av seg selv. Sandbæk fremhever betydningen av å bruke barna selv som informanter når man vil ha innblikk i deres liv. Barn i vanskelige livssituasjoner har gjerne gjort en rekke erfaringer i sine liv som ikke er vanlig for barn flest. Erfaringer som har gitt dem kompetanse på noen områder, men også erfaringer som har redusert deres mulighet til å tilegne seg kompetanse på andre områder. Hansen (1991, 1994) som har arbeidet mye med barn av rusmisbrukere sier at barn av rusmisbrukere kan mye om å ta ansvar for andre, men kan lite om å ta ansvar for seg selv og fremme seg selv og sine behov. Hun beskriver også hvordan barn av rusmisbrukende foreldre opplever rusmisbruket som tabu og forsøker å skjule rusmisbruket for omverdenen. Leira (1994) har arbeidet med barn som har erfart vold i familien og beskriver hvordan barn blir bærere av en katastrofehemmelighet, blir ensomme og avmektige i livssituasjonen sin fordi vold er et tabuområde i vår kultur og forbindes med skam. Tabuer er det sosialt forbud mot å snakke om, og tausheten kan fort bli en stor belastning for den som erfarer forhold som er tabubelagt. Leira peker på at det kan føre til store psykiske belastninger og traumer. Det er derfor nødvendig å snakke om og å gyldiggjøre barns erfaringer og livssituasjon. Leira peker på at uten åpenhet er det vanskelig å finne adekvate løsninger på situasjonen.

Andre forskere har intervjuet barn om deres tanker og erfaringer med barnevernet. Henriksson (1994) intervjuet 7 barn (8-16 år) som var blitt plassert i fosterhjem. Barna hadde fått lite informasjon om hvorfor det var igangsatt en barnevernsundersøkelse, om undersøkelsen og hvorfor de var blitt flyttet ut av hjemmet. Flere av barna følte seg misforstått. Kun ett av barna var tilfreds med kontakten med saksbehandler.

I en engelsk undersøkelse (Butler & Williamson 1994) hvor barna var blitt plassert utenfor hjemmet, var barna skeptiske eller avvisende til å snakke med eller utlevere opplysninger om seg selv til voksne.

De mente saksbehandleren ikke hadde lyttet til dem og ikke vært tilgjengelig for dem. Barna opplevde at saksbehandler hadde misbrukt deres fortrolighet ved å anvende opplysninger til andre formål enn det barna var inneforstått med.

Horneman (1999) som intervjuet ungdommer om deres opplevelser av relasjonen til hjelpere de har møtt i barnevernet, beskriver ulike typer hjelpere hvor noen har vært til hjelp og andre ikke. Horneman identifiserte fire typer hjelpere. «Svikerer» beskrives som en person som ikke griper inn, som ikke holder avtaler og som misbruker sin makt. «Ulldotten» beskrives som en utydelig person, en som er redd for nærhet, og som ikke tar tak i situasjoner. «Holmen-i-sjøen» beskrives som en person som er tilgjengelig, lett å prate med, som er trygg og stabil og hvor ungdommene opplever å bli sett og møtt. «Utfordrerer» brydde seg, viste hvem hun var og hva hun sto for, torde å gripe inn, lot seg ikke vippe av pinnen, konfronterte og utfordret ungdommene, og tok i mot kjeft. Det var denne hjelperen som ble fremhevet som hjelpsom av ungdommene.

I Edwardsens (1998) undersøkelse ble 21 ungdommer fra 15 til 18 år som bodde på institusjon (barnevern-institusjoner og en ungdomspsykiatrisk institusjon), intervjuet om relasjonen til miljøarbeiderne og hva som hadde støttet og hjulpet dem under oppholdet. Ungdommens beskrivelse av en dyktig miljøarbeider var at denne personen først og fremst var lyttende, spørrende, ærlig og utholdende.

I en dansk undersøkelse intervjuet Hansen (2003) fem barn i alderen 9-14 år, som var blitt plassert utenfor hjemmet, om deres opplevelse av å bli involvert i sosialforvaltningens arbeidsprosess. Hansens hensikt var å avdekke hva barna opplevde som positivt og negativt ved samtaler med saksbehandler. I intervjuene beskrev barna både sine erfaringer med foreldre og forskjellige opplevelser av samtaler med saksbehandler. Hansens undersøkelse avdekket at barna ikke hadde fått vite, verken av saksbehandler eller andre, noe om saksbehandlers rolle eller samtalenes formål. Tre av barna hadde opplevd at saksbehandler hadde lyttet til dem, to av disse opplevde å ha hatt medbestemmelse. Alle barna la vekt på det å kunne være med å bestemme plasseringssted, men de mente ikke at de selv alene skulle bestemme. Barna var klar over at deres ønsker skulle vurderes i forhold til foreldrenes ønske og saksbehandlers vurderinger. Barnas kritikk gikk i retning av ikke å bli lyttet til, at de selv var bedt om å beskrive sin situasjon og etterpå fant ut at beslutningen var tatt på forhånd, og at formålet med og lengde på plasseringen var blitt endret underveis.

Når barna opplevde at saksbehandler ikke kjente dem, ble de redd for hvilke konsekvenser dette kunne ha for beslutningene om deres fremtid. Barna opplevde at saksbehandler satt med nøkkelen til deres fremtidige liv. Barna ønsket mer oppfølging fra saksbehandler etter plasseringen. Når de ikke fikk dette, opplevde de seg sviktet og betydningsløse. Hansen konkluderer med at barn ønsket å bli dratt inn i samtaler, selv om de stilte spørsmål ved selve måten de var blitt dratt inn i samtaler på. Hansen erfarte at barn gjorde seg mange tanker om årsaken til og formålet med plasseringen. Hansen peker på at nytten av plasseringen i stor grad vil avhenge av om barna har voksne de kan dele tankene og følelsene med. Relasjonen til saksbehandler vil medvirke til å bygge opp eller vedlikeholde barnas positive eller negative selv- og andrebilder, samt deres tillit til å kunne få hjelp.

Andenæs (1997) peker på at barnevernsarbeidere har en utfordring når det gjelder å få barnet til å fremstå som mer synlig i barnevernssaker. Hennes begrunnelse for at man bør snakke med barn, er at det vil gi kunnskap om barnets forståelse av seg selv og andre, samt oversikt over barnets hverdagsliv. Dette synes som sentral kunnskap for en barnevernsarbeider som skal gjøre beslutninger som berører barn og gi relevant hjelp til barnet. Både Andenæs (1997) og Øvreeide (2000) beskriver hvordan vi kan gå frem for å skape meningsfulle samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner, slik at deres perspektiv kommer frem og slik at vi kan få et innblikk i deres perspektiv og behov. Eide og Winger (2003) minner oss om betydningen av at vi som voksne erkjenner at vi er i et asymmetrisk ansvarsforhold til barn.

Betydningen av barnevernarbeideres kunnskap og kompetanse

Andenæs (1997) mener vi bør vende oss mot barnevernsarbeidernes forståelsesmodeller og kartleggingsmetoder, dersom barnevernet skal endre sin praksis i forhold til barn. Egelund og Sundell (2001) beskriver tre diskurser som har dominert barnevernet. Den første diskursen er en «medisinsk sosial» diskurs, hvor overgrep mot barn forstås som følge av foreldrenes psykopatologi. Her utelukkes vurderinger av faktorer som fattigdom, diskriminering og sosial isolasjon, og betydningen slike forhold kan ha for overgrep. Den andre diskursen er en «sociolegal» diskurs, hvor fokus er rettet mer mot foreldre og barns rettigheter, altså et sterkere juridisk islett. Det legges vekt på å utføre prosedyrer riktig, samt å leve opp til legale krav og kriterier. Risikofaktorer skal dokumenteres, og man må

fremskaffe bevis på at barnets situasjon ikke er god nok. Kjernen i den tredje diskursen som Egelund og Sundell (2001) beskriver, er at verken den «medisinsk sosiale» diskursen eller den «sociolegale» tradisjonen i stor nok grad har fokus på barnets og foreldrenes kontekstuelle opplevelser av sin situasjon. Det er også et spørsmål om ikke barnevernet i for stor grad har vært opphengt i en årsak–virkning–tenkning. Har man funnet årsaken til problemet, er behandlingen gitt. Kunnskap som barnevernet har trukket veksler på, har i liten grad bidratt til å fremheve det mangfoldige, komplekse og sammensatte i menneskers liv.

Backe-Hansen (2001) peker på at fokuset i barnevernsundersøkelser synes å være mer rettet mot foreldres atferd og psykopatologi, fremfor for eksempel familiens primære oppgaver overfor barnet (jfr. Larsen 2001), eller mot barnets egne fortellinger om seg selv og sitt hverdagsliv. Dette kan skyldes både kunnskapen barnevernsarbeidere trekker veksler på, og at lovgivningen i den vestlige verden tar utgangspunkt i at det først og fremst er foreldrenes omsorgsvikt som skaper risikobarn (Egelund og Sundell 2001). Forskningsrapportene om barnevernsarbeidernes praksis bekrefter at barnevernsarbeiderne først og fremst har fokuset rettet mot foreldrene. Egelund og Sundell (2001) hevder at en rekke kvalitative undersøkelser viser at de kriterier som ligger til grunn for beslutninger om inngrep, ofte ikke vedrører barnets faktiske situasjon, men avspeiler sosialarbeiderens personlige moral og oppfatning av hva som karakteriserer normalt foreldreskap. Foreldre tillegges ansvaret for barnas problemer, i tråd med en årsak – virkning – tenkning. Til tross for dette overlater barnevernsarbeidere ofte oppgaven å skulle gi informasjon til barna, til foreldrene. I Andenæs og Skolleruds (2003) undersøkelse fortalte 42 av 109 barn som inngikk i undersøkelsen at det var mor/far som hadde fortalt at de skulle flytte ut av hjemmet. 32 barn hadde svart at en fra barnevernet hadde snakket med dem om flytting. Det blir brist i logikken når foreldrene på den ene siden utropes som årsaken til, eller ansvarlig for at barna har det vanskelig, og samtidig tiltros oppgaven med å informere og ivareta barnet i en slik prosess.

Andenæs (1997) lurer på om barnevernsarbeidernes manglende kontakt med barnet skyldes mangel på kompetanse i å samtale med barn. Bo og Gehl (2003) mener det kan finnes ulike forklaringer på at barnevernsarbeidere unnlater å samtale med barn. De peker på organisatoriske og tidsmessige vanskeligheter, at barnevernsarbeideren kan ha problemer med å

lytte til barn fordi deres egen problemforståelse tar så stort rom at det ikke er plass til barnets perspektiv, at barnevernsarbeideren er så fokusert på å nå et bestemt mål, at barnet ikke gis rom til å formidle sitt perspektiv på sine premisser, eller at det blir for vanskelig for barnevernsarbeideren å bli dratt inn i barnets sorg og smerte.

Det å forholde seg til barn i vanskelige livssituasjoner er ikke en rutineoppgave. Barnevernsarbeid forutsetter nærhet til barn og foreldre og deres hverdagsliv, kontinuitet, tilgjengelighet og lydhørhet overfor nyanser, forskjeller og kompleksiteten. Slike kvaliteter er ikke den byråkratiske organisasjonens styrke, hevder Egelund og Sundell (2001). Wattam (1989 og 1992, i Egelund og Sundell 2001) mener at barnevernsundersøkelser ikke er «barnevennlig» fordi de følger en administrativ logikk. Undersøkelser har ofte fokus på andre forhold og hendelser enn det barnet selv er opptatt av.

Barnevernsarbeiderens rolle

Barnevernsarbeidere i den kommunale barneverntjeneste synes imidlertid å opptre ulikt, noe som tyder på at de forstår sin primæroppgave i forhold til barna ulikt. Hvilke oppgaver og hvilken rolle skal barnevernsarbeidere ha i forhold til barnet i undersøkelsesfasen av en sak, eller i oppfølgingsfasen? Det kan være vanskelig å gi et entydig svar på dette, ettersom alle saker vil være forskjellige, men burde det finnes en felles minimumsforståelse? Barnevernsarbeideren befinner seg gjerne i spenningsfeltet mellom en saksbehandlerrolle og en hjelperrolle. Selv om loven legger noen føringer for barnevernsarbeideres praksis, gis det stort rom for barnevernsarbeideres skjønn, og følgelig muligheten for ulik praksis. Larsen, Christensen og Josefsson (2001) peker på at en organisasjon (i dette tilfelle barneverntjenesten) bør være tydelig på hva som er den primære oppgaven og hvordan det skal arbeides med den. Har barneverntjenestene noen klare direktiver når det gjelder barnevernsarbeidernes primæroppgaver, eller overlates ansvaret til den enkelte barnevernsarbeider? Skal barnesamtaler være en primær-oppgave for barnevernsarbeidere i undersøkelsesfasen av en barnevernssak? Hvilken kunnskap og kompetanse trengs i så fall for å løse denne primæroppgaven?

En fenomenologisk tilnærming?

Barnevernsarbeiderens barneperspektiv (barnesyn og forståelsen av «barnets beste») er en faktor som vil ha betydning for praksisen overfor barn. Dersom tradisjonelle utviklingspsykologiske teorier/regimer får

lov å prege forståelsen, vil dette sannsynligvis føre til en annen praksis overfor barn enn om vi bekjenner oss til nyere teorier om barn. Nyere mer «humanvitenskapelig» orienterte teorier om barn er langt mindre lukket, og vil derfor i større grad invitere til nysgjerrighet, kontekstualisering og refleksjon, fordi barnet ikke i samme grad vil være definert på forhånd. Når vi vil vite noe om andre (for eksempel et konkret barn og dets situasjon), kan det være nyttig å ha kunnskap om den fenomenologiske tilnærmingen til kunnskap. Fenomenologien legger vekt på å få den andre til å fortelle så fritt som mulig, samtidig som vi hele tiden må være oppmerksom på at ingen fortellinger skriver seg selv. Enhver fortelling fortelles ut fra bestemte diskursive rammer. Likevel vil det som fortelles fremstå som virkelighet for den som forteller; det vil ikke være noen andre som kjenner fortellingen like godt som den som forteller. Det finnes ingen fasit eller et utenforperspektiv som kan korrigere fortellingene ut fra en sensurerende og overordnet «meta-forestilling», som ut fra en eller annen form for evidens kan hevde at de mangler sentrale aspekter sammenlignet med «det som faktisk har skjedd». En fenomenologisk tilnærming vil si at vi inntar en åpen og anerkjennende holdning nettopp til det som fortelles. Videre må fortellingen anerkjennes som viktig og som en kilde til forståelse av vedkommendes situasjon. Historien som fortelles må få betydning for tiltak og planer som igangsettes. Så vidt meg bekjent er denne forståelsesmåten lite vektlagt i utdanning av barnevernsarbeidere i Norge.

En noe annen vei å gå, som har basistrekk til felles med fenomenologien, er å si at barnevernsarbeiderne ikke direkte kan kjenne til barnas problemer eller innta barnets perspektiver, og at deres rolle (ved at barnevernsarbeiderne faktisk selv er sentrale versjonsleverandører av hva som «egentlig» er problemet) vil være å innse at de uunngåelig er vevd inn i en verden av ulike meninger, ulike perspektiver; at de er plassert innenfor bestemte diskursive rammer. Ved å ta høyde for en slik situasjon plasserer barnevernsarbeideren seg innenfor det som en rekke feministiske filosofer har kalt «wonderment». Vi kan ikke vite noe sikkert om barns perspektiver, avstanden er for stor, forskjellige for store. Men vi kan undre oss over forskjellene! Dette kan igjen følges opp både ved en nærmere undring over hvordan barn konstruerer sine liv og sitt forhold til betydningsfulle andre, og en nærmere redegjørelse/forståelse av dette gjennom de erfaringene som de gir oss gjennom sine egne fortellinger. Det betyr at barnevernsarbeideren må forholde seg til barnas fortellinger og sosialt konstruerte forestillinger. De

må betrakte barn som mennesker som lever ut sine personlige fortellinger gjennom forhandlinger innenfor bestemte sosiale arenaer og som aktivt konstrueres sammen med andre.

Avslutning

Saksbehandlingsprosessen i en barnevernssak er komplisert. Det kreves ulike innfallsvinkler for å forstå en kompleks virkelighet. Ulike perspektiver bidrar med ulike begreper som vi prøver å fange og forstå verden gjennom. Det har for eksempel lenge vært et spenningsfelt mellom å betrakte barn som umodne og skjøre objekter og den økende tendensen til å inkludere barn som premissleverandører og kompetansepersoner. Kritikken som er reist mot barnevernet de siste årene for at de i for liten grad har forholdt seg direkte til barnet i saker som angår det, kan henge sammen med flere forhold. På den ene siden kan det handle om at barnevernsarbeideren har valgt å definere barnet og dets behov ut fra bestemte psykologisk orienterte diskurser, fremfor å forholde seg direkte til barnets fortellinger for å finne ut mer om dets erfaringer, kompetanser, forståelse og hva det strever med i sine hverdagsliv. På den annen side har FNs barnekonvensjon fra 1989 bidratt til økt fokus på barns rettsstilling i samfunnet. Når barnevernsarbeidere har unngått å forholde seg direkte til barna i sakene, kan det imidlertid henge sammen med at de har ønsket

å beskytte barnet mot å bli pålagt for mye ansvar ved å avkreve det en mening i saken, slik det henvises til i loven. Barnet er da nødt til å ta stilling, i et sakskompleks som i stor grad kan være «skyldfordelende». Det kan blant annet være bekymringen for at barn skal utsettes for slike belastninger Eide og Winger (2003) og Frønes (1994) har hatt i tankene når de tar til orde for at den nye anerkjennelsen av barn som kompetente aktører og deltakere kan føre til mer press på barn. Vern og ivaretagelse av barnet kan komme i konflikt med forventningene om kompetanse og kravet om deltakelse. FNs barnekonvensjon forplikter imidlertid barnevernsarbeidere til å ta barn på alvor. Det innebærer at vi forholder oss til dem som subjekter, som selvstendige aktører på den sosiale arena. Dette betyr imidlertid ikke at barna skal pålegges ansvaret for vanskelige avgjørelser. FNs barnekonvensjon pålegger også voksne et ansvar for å verne og ta vare på barn. Men jeg tror ikke vi verner barn ved å la være å samtale med dem, heller tvert imot. Øvreide (2000) argumenterer for at det kan ligge stor mentalhygienisk gevinst i gode samtaler med barn. Barnesamtalen bør være det helt sentrale redskap i arbeidet med å styrke barneperspektivet i barnevernsarbeid, og den bør bli obligatorisk i alle barnevernssaker. Når barnevernsarbeidere ikke snakker med barna får de ikke tak i hva de strever med og hvilke kompetanser de har, og det blir vanskelig å sette i verk adekvat hjelp.

Referanser

- Andenæs, A. (1997): Fra usynlig offer til synlig aktør: å ta dagliglivet på alvor i barnevernsarbeid. i Backe-Hansen, Elisabeth og Havik, Toril (red.): Barnevern på barns premisser. Oslo: ad Notam Gyldendal.
- Andenæs, A. og Skollerud, K. H. (2003): Flytting i offentlig regi. Fra en undersøkelse av barn mellom seks og tolv år som blir plassert utenfor hjemmet. i: Backe-Hansen, Elisabeth (red.): *Barn utenfor hjemmet. Flytting i barnevernets regi*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Backe-Hansen, E. (2001): Morsbilder i barnevernet. *Norges Barnevern* nr. 2/2001.
- Bo, K-A. & Gehl, I. (2003): Børnesamtalen. i: *Uden for nummer 6 Tidsskrift for social forskning* nr. 6/2003, København.
- Butler, I. & Williamson, H. (1994): Children speak. Children, trauma and social work. Essex: Longman Group.
- Christensen, E. (1998): *Anbringelser af børn. En kvalitativ analyse af processen*. Rapport 98:2, København: Socialforskningsinstituttet.
- Ebsen F. (2001): *Viden i børnesager. En kvalitativ undersøgelse af børnesagerne i 4 kommuner og amter*. København: Socialministeriet, Prosjekt Socialforvaltning.
- Edvardsen, Ø. (1998). Hva gjør en miljøarbeider til en dyktig miljøarbeider? : «Hun er gull og grønne skoger for meg». *Norges Barnevern* nr. 4/98.
- Egelund, T. (1997): *Beskyttelse af barndommen. Socialforvaltningens risikovurdering og indgrep*. København: Hans Reitzels forlag.
- Egelund, T. og Sundell, K. (2001): *Til Barnets beste. Undersøgelser af børn og familier – En forskningsoversikt*. København: Hans Reitzels forlag.
- Eide, B. J. og Winger, N. (2003): *Fra barns synsvinkel. Intervju med barn – metodiske og etiske refleksjoner*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

- Einarsson, J. H. & Sandbæk, M. (1997): *Forebyggende arbeid og hjelpetiltak i barneverntjenesten. Med vekt på en myndiggjørende praksis.* Temahefte 2/97. Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, Oslo.
- FNs konvensjon om barns rettigheter av 20. nov. (1989) Oslo: Statens forvaltningstjeneste, ODIN.
- Frønes, I. (1994): Dimensions of Childhood, i J. Qvortrup (red.): *Childhood matters. Social theory, Practice and Politics.* Aldershot: Avebury.
- Halldén, G. (2003): Barnperspektiv som ideologisk eller metodologisk begrep. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, årg 8, nr. 1-2/2003: *Barns perspektiv och barnperspektiv.* Institutionen för pedagogik och didaktik Göteborg: Göteborgs universitet.
- Hansen, F. (1991): Rusmisbruk i et familieperspektiv. Hvilke utviklingsmessige konsekvenser kan dette få for barn? *Barnevernpedagogen* nr. 9/1991.
- Hansen, F. (1994): Hvordan kan barnehagen og skolen hjelpe disse barna? i: Hansen, Frid (red.): *Barn som lever med foreldres rusmisbruk.* Oslo: ad Notam Gyldendal.
- Hansen, B.R. (2003): «Det er jo os, det handler om». i: *uden for nummer 6, Tidsskrift for social forskning 4. årg. nr. 6 2003.* København: Dansk Socialrådgiverforening.
- Havnen, K., Christiansen, Ø. & Havik, T. (1998): *Når gir barnevernet hjelp? Kartlegging av barneverntjenesta sine beslutningar i meldings- og undersøkingssaker.* Barnevernets Utviklingssenter på Vestlandet. Rapport nr. 2/98, Bergen.
- Havik, T., Hassel, K. & Poulsson, A. (2003): *Hjem igjen? En analyse av fylkesnemndas vedtak etter barnevernlovens paragraf 4-21.* Barnevernets utviklingssenter på Vestlandet, Bergen.
- Henricsson, G. (1994): *Barns åsikter om utredningar inom socialtjänsten.* Lunds universitet, Socialhögskolan.
- Hestbæk, A.-D (1997): *Når barn og unge anbringes. En undersøgelse af kommunernes praksis i anbringelsessager.* Rapport 97:6. København: Socialforskningsinstituttet.
- Horneman, K. (1999): Se meg – møt meg – berør meg! i Berg, K. m.fl.: *Barnet i sentrum. Festskrift til 10-årsjubileet for barnevernpedagogutdanningen i Trondheim 1989 – 1999.* AHS-rapport nr. 1/99. Trondheim: Tapir forlag.
- Husby, I. S. D. (2000): *«og så må jeg treffe barnet».* En kvalitativ studie av klientarbeid med barn ved undersøkelser. Hovedoppgave ved Institutt for Sosialt Arbeid, NTNU, Trondheim.
- James, A., Cris J. & Prout, A. (1999): *Den teoretiske barndom.* København: Gyldendal, Socialpædagogisk bibliotek.
- James, A. & Prout, A. (1997): *Constructing and Reconstructing Childhood. Contemporary Issues in Sociological Study og Childhood.* London: The Falmer Press.
- Killen, K. (1994): *Sveket. Omsorgsvikt er alles ansvar.* Oslo: Kommuneforlaget.
- Larsen, E. (1988): Ideologisk versus empirisk forståelse som grunnlag for profesjonelt arbeid i barnevernet. i: Larsen, E. (red.): *Utviklingsperspektiver på praktisk barnevern. Tolv innlegg om forsknings- og utviklingsmuligheter i barnevernet.* Oslo: Tano.
- Larsen, E. (2001): Familiens primære oppgave – et viktig tema for fagfelt og forskning, i: Sandbæk, M. (red.): *Fra mottaker til aktør. Brukernes plass i praktisk sosialt arbeid og forskning.* Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Larsen, E., Christensen, J. S. & Josefsson, I. L. (2001): Kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring av miljöterapeutisk behandling – et samarbeitsprosjekt mellan Malögården, BUP-kliniken i NU-sjukvårdens tonårsbehandlingshem, Uddevalla och Skandinavisk Institutt for Ressursutvikling SIR-gruppen A/S, Oslo.
- Leira, H. (1994): Kurs i barn og unges rettigheter. Arbeid med unge som har erfart vold i familien. i: Helgeland, I. M. (red.): *Utfordrende ungdom i skolen.* Oslo: Kommuneforlaget.
- Lov om barneverntjenester av 17. juni 1992 nr. 100. Oslo: Grøndahl Dreyer. Lovdata.
- Midjo, T. (1997): Barnet, barneomsorgen og barnevernet. i: Kjellevoid, A., Hærem, E., Midjo, T. & Willumsen, E.: *Samarbeid for barnets beste.* Oslo: ad Notam Gyldendal.
- NOU 2000: 12 Barnevernet i Norge. Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer, Oslo: Statens forvaltningstjeneste:
- Oppedal, M. (1997): Blir barn sett og hørt ved akuttvedtak? I: Backe-Hansen, E. & Havik, T. (red.) *Barnevern på barns premisser.* Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Sandbæk, M. (2001): Kan barneverntjenesten forholde seg til både foreldre og barn som brukere og aktører? i: Sandbæk, Mona (red.): *Fra mottaker til aktør. Brukernes plass i praktisk sosialt arbeid og forskning.* Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Sandbæk, M. (2003): Barn og foreldre som aktører i møte med hjelpetjenester. *Norges Barnevern* nr. 1/2003.
- Sommer, D. (2004): *Barndomspsykologi. Udvikling i en forandret verden.* København: Hans Reitzels forlag.
- Sørensen, T.H. (2001): *Forståelse og praksis i børnesager. En kvalitativ undersøgelse av børnesagerne i kommunene.* København: Socialministeriet, Project Socialforvaltning.

Sundfær, Aa. (2002): God dag, jeg er et barn. i: *Embla* nr. 1/2002.

Sundell, K. & Humlesjö, E. (1997): *Steg för steg. Den dokumenterade sociala barnvården 1990 och 1996 i två socialdistrikt* (FOU-rapport 1997:23). Stockholms Resursförvaltning för skola och socialtjänst: FOU-enheten.

Uggerhøj, L. (2000): *Den udviklede udvikling. En rapport om Familieinstitusjonen Bethesdas arbejde med forældrenevurderinger*. København: Center for forskning i socialt arbejde, 2000:2.

Øvreeide, H. (2000): *Samtaler med barn. Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner*, 2. utgave. Kristiansand S: Høyskoleforlaget, Nordic Academic Press.